

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan zvečer, izimši nedelje in praznike, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za vse leto 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za jeden mesec 1 gld. 40 kr. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za vse leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za jeden mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom računa se po 10 kr. za mesec, po 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kakor poština znaša.

Za oznanipla plačuje se od četiristopne peti-vrste po 6 kr., če se oznanipla jedenkrat tiska, po 5 kr., če se dvakrat, in po 4 kr., če se trikrat ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvolé frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo in upravnništvo je v Rudolfa Kirbiša hiši, „Gledališka stolba“.

Upravnistvu naj se blagovolijo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanipla, t. j. vse administrativne stvari.

V zmislu §. 17. društvenih pravil sklicuje se

OBCNI ZBOR

delniškega društva

„NARODNE TISKARNE“

na dan 22. marca 1888

ob 6. uri zvečer

v prostorih „Narodne Tiskarne“.

Dnevni red:

1. Poročilo predsednikovo.
2. Bilanca „Narodne Tiskarne“ za l. 1887.
3. Nasvet upravnega odbora o izplačanju dividend.
4. Dopolnilna volitev dveh upravnih odbor-nikov.
5. Posamezni nasveti.

OPOMBA. §. 16. Kdor v obnem zboru boče glasovati, mora svojo delnico vsaj pet dnij pred obnim zborom v društveno blagajnico uložiti.

Upravni odbor „Narodne Tiskarne“.

Iz državnega zbora.

Na Dunaji, 28. februvarja.

Zadnja seja bila je tako nezanimiva, da je Vaš dopisnik iz državnega zbora niti popisal ni. Vender da se mi ne očita nenatančnost, omenjam, post festum sicer, odgovor ministerskega prvo-sednika na Plenerjevo interpelacijo o češkem zdravstvenem zakonu. Grof Taaffe, zavračajoč pritožbe nemških Pemcev o dozdevnih krivicah katere se po tem zakonu godé nemškim zdravnikom in nemškemu življu, razveselil je desnico z vestjo, da je dotičnega zakona načrt že pridobil Najvišje potrjenje. Plener nasvetoval je debato o tem od-govoru, toda večina temu predlogu ni marala pri-trditi. Dnevni red sam po sebi bil je brez vsakega interesa: poročila legitimacijskega odseka o neka-terih volitvah in prva branja. Oglasil se je tudi tekom debate slovenski poslanec Mih. Vošnjak, pozivljajoč vlado, da odpravi na Spodnjem Štajerskem neko nedostatnost, kojoj je legitimacijski odsek bil grajal pri dalmatinskih volitvah. Kakor v Dalmaciji, tako se je namreč tudi na Spodnjem Štajerskem ugnjezdila razvada, da se ne dovoli pre-pis volilnih imenikov. Vsled te nezakonite prakse obtežuje se volilno gibanje narodne stranke. Po vsej pravici zahteval je torej naš zastopnik, da se ta nedostatek odpravi ne le v Dalmaciji, temveč tudi pri spodnještajerskih volitvah.

Gotovo ste že poročali svojim čitateljem o za-vratnem napadu na poslanca Pernerstorferja. Ves Dunaj ga je bil poln te dni, povsod so se raz-pravljali nagibi njegovi, povsod so se ugibali drzni činitelji, povsod izražalo se je zadoščenje, da je po-slanec Dunajskega Novega Mesta z demokratično svojo pestjo tako energično v kozji rog bil ugnal napadalca. Danes se je Pernerstorfer že ude-ležil javne seje. Na čelu se mu še pozna rudeča lisa, tudi po životu ima nekoliko posledic čudnega „razgovora“ z nepoznanima obiskovalcema, sicer je pa mož prav židane volje ter je dopisniku Vašemu prav drastično opisoval natančnosti tega napada. Misli, da sta se ga bila lotila preoblečena vojaka, in po vsem soditi, sumnja njegova ni neopravičena. Poslanci vseh strank izražali so mu sočutje, njegov

klub. Steinwenderjeva frakcija hotela je poli-tično ukoristiti se z neljubo to afero. Steinwen-der interpeluje torej predsednika, s čim misli za-braniti take drzovitosti ter varovati govorniško svo-bodo proti uličnim atentatom. Odgovor Smolke bil je po vsem korekten. „Moja oblast“, — dejal je predsednik — „ne sega preko mej parlamentar-nega posloja, torej ne morem ničesar ukreniti v takih slučajih.“ Pristavil pa je, in glasno je nje-gove besede odobraval vsa zbornica, da predsed-ništvo in z njim vred gotovo ves državni zbor globoko obžaluje milovanja vredni dogodek ter od-ločno izraža svojo skrajno nevoljo nad nesramnima storiteljema.

Potem se je zboravica bavila z načrtom zakona, s kojim se odpravi legalizovanje uknjiženih privatnih listin, ako vrednost uknjižene terjatve ne prekorači, 100 goldinarjev. V tem slučaju naj se nadomesti notarsko legalizovanje s podpisom dveh sposobnih prič moškega spola. O tem vprašanju unela se je ob-širna generalna debata, katera je izpolnila celo sejo. Govorili so poslanci Türk, Roser, Garnhaft, Bienerth, minister Pražak in potem kot ge-neralna govornika Rogl in Kronawetter. Proti predlogu legalizacijskega odseka, oziroma proti na-svetovanemu zakonu se nihče ni izjavil. Pač pa so vsi govorniki, izvzemši pravosodnega ministra, še dalje segali, zahtevajoč, naj se legalizovanje sploh popolnoma odstrani, ali obdrži vsaj le za terjatve višje od 500 gold. Poročevalec dr. Fuchs sam za svojo osebo tudi ni prijatelj dragega legalizacijskega siljenja; toda poudarjati je moral, da go-sposka zbornica, po sedanjih skušnjah soditi, gotovo ne bode pritegnila radikalnejšim predlogom ter da po ministromi izjavi se tudi vlada jim pridružiti ne mara. Zaradi tega priporočal je predlog legalizacijskega odseka, kateri se je potem jednoglasno vsprejel kot podstava nadrobni debati. Tekom specialne raz-prave, katera se vrši stoprav v prihodnji seji, pride na glasovanje Türkov predlog, glaseč se, naj le-galizacija odpade pri terjatvah pod 500 gld. Predlog je utemeljen v marsikaterem oziru, toda upor go-sposke zbornice ter vladno protivje sta porok, da praktične veljave gotovo ne zadobi. Da se torej vsaj one olajšave privolé zlasti kmetskemu stanu, koje nasvetuje odsekov predlog, da se pridobé brez za-mude, v to svrhu in iz teh nagibov utegne se zavreči Türkov nasvet ter nespremenjen vsprejeti načrt zakona, predloženega po legalizacijskem odseku.

Novi davek na žganje in Slovenci.

—j—. Parlamentarno zanimanje osredotočilo se je dandanes v enem vprašanju, vse državno-zborske stranke živahno pretresajo vladno predlogo o žganjarskem davku in njegovi ureditvi. Dotični odsek bavi se je že v dveh dolgih sejah z gene-ralno razpravo o tem znamenitem predmetu. Rado-vednost bila je privabila vselej toliko poslušalcev v odsekove prostore, — odsek je namreč javen, t. j. v zmislu opravičnega reda seveda le za poslance, — da smelo trdim, več je občinstva bilo prisotnega nego običajno pri javnih sejah. Vsakdo čuti, da je usoda te predloge ozko spojena ne le s finančnim temveč tudi s političnim vprašanjem ter z obstan-kom sedanje večine. Nihče Vam v sedanjih razmerah ne more zagotavljati, bode li vlada prodrla s svojim načrtom ali bode zmagala opozicija, katera v tem slučaju zastopajo poslanci gališki in bukovinski!

O podrobnostih žganjarske predloge ne bodem govoril. Potrošnina o žganih opojnih tekočinah je visoki C finančne politike, davek na ta obrtni izdelek

je vsled ozke zveze žganjarske industrije s polje-delstvom, vsled različnosti surovin, iz kojih se pri-deluje spirit ter vsled vprašanja odvaliavanja prete-žavna uganjka za bistroumnost finančnega tehnika. Da razjasnim slovenskemu občinstvu ves kompleks zamotanih problemov, na katere se je ozirati pri tem davku, trebalo bi obširnejše razprave, nego je danes na razpolaganje piscu tega skromnega članka. V informacijo le toliko, da pristaši raznih državno-zborskih frakcij z različnim občutkom gledajo vladno predlogo o omamljujočem alkoholu. To je gotovo, predloga rodila se je na Madjarskem, in znani Lei pziger, poslovodja v veliki Peštanski žganjarni Grünwaldovi, bil je za babico pri njenem porodu. Naravno torej, da predloga v prvi vrsti varuje in-terese ogerskih producentov. Poleg tega pa se Pe-štanska vlada tudi iz drugih jako tehtnih razlogov silno zanima za ta davčni projekt, kajti prekolit-vanska državna polovica je vsled avitičnega slabega gospodarstva v grozovitih denarnih stiskah, kredit njen silno peša, in jedino sredstvo, s kojim name-rava ogerski finančni minister Koloman Tisza zopet galvanizovati otrpnele ogerske finance, jedina nada rešitve je — izdatno obdačenje žganih pijač!

V Dunajskem državnem zboru je mej poslanci mnenje jako različno. Levica ni baš protivna predlože nemu zakonu, toda še bolj jo zanima politična stran perečega pitanja, vsled tega je „na preži“, skrbno opa-zujoč spreminjajoče se tokove na desnem krilu. Čehom zakon ugaja, glede svojih žganjarn mislijo shajati z njim, vrh tega pa jih peče sladorni davek, kateri se bode v sankcijo predložil stoprav tedaj, kedar je gotov žganjarski davek ter le z njim vred. Kar Galicija zastopnika pošilja v državni zbor in sosedna ji Bukovina, vse to se pa z vsemi štirimi brani te postave. Z jedne strani tožijo, da se bode žganje jako podražilo vsled izdatno vzvišenega davka, ter da mora vsled tega konsument trpeti z druge pa ne marajo odpovedati se dejanskim predpravicam, koje je njihovem žganjarnam naklonil državni za-kon iz l. 1878. v toliko obilni meri. Nevarnost je ve-lika, da se ob tem vprašanju ne razbije desnica! Kaj pa poreko slovenski poslanci? Njih stališče je označeno in narekovano po jasnih terjatvah našega narodnega gospodarstva. Slovenskemu narodu ne treba jadicovati vsled previsokega davka, naloženega žganim opojnim pijačam. Baš nasprotno, pri polje-delski enketi l. 1884 in pri mnogih prilikah v de-želnem zboru kranjskem naglašala se je potreba s primernim obdačenjem kolikor le moč omejiti dvoj-ljivi užitek škodljive žganjevine! In potem čim manj se smrdljive „brljavke“ toči in zavžije po slo-venskih pokrajinah, tem več bode prilike štajerskemu in dolenskem, vipavskemu in primorskemu vno-gradniku, za pošteno ceno prodati svojo kapljico ter na ta način opomagati hirajočemu gospodarstvu. Prevažni oziri na zdravstvo našega prebivalstva ter za blagor našega naroda, nič manj pa pomenljivo ekonomično vprašanje siliti morajo slovenske po-slance, da o žganjarskem davku sodijo drugače nego tovariši iz Galicije in zastopniki bukovinski.

Ti nazori sapotili so zastopnika Slovencev v žganjarskem odseku, poslanca Šukljeja, da je ude-ležeč se generalne razprave v odseku govoril blizu tako le:

„Besedo sem si izprosil, da označim stališče, katero se dosibmal še ni bilo poudarjalo v debati. Tudi v malobesednem nagibnem poročilu vladne predloge sem ga zastonj iskal. In ker je moj ne-posredni predgovornik plem. Abrahamowicz upe-ljal v razpravo zlasti kot zastopnik konsumentov,

zanimalo bode morda častiti odsek, da izve iz mojih ust, kako v mojej ožji domovini sodijo ob obdačenji žganja ter o načrtu novega žganjarskega zakona.

Po vsem naravno je, da se nikakor ne moremo postaviti na stališče gg. galiških poslancev. Na Kranjskem in povsod tam, kjer Slovenci prebivajo, žganje ni proizvod velike domače obrtnije, katero treba skrbno podpirati in gojiti, — izdelovanje domače rakije pri nas je jako neznatno — temveč razsodni in poklicani krogi vidijo v tej opojni tekočini škodljivca, kateri razjeda korenino narodnemu blagostanju. Na Kranjskem cenijo količino v podobni žganja zaužitega špirta približno na 20.000 hl, spiše se torej v tej deželi na leto morda kakih 50.000 hl žganja. Ali le polovica prav za prav kranjskega ozemlja pride v poštev pri tem konsumu. V okrajih, v katerih se vino prideluje, žganjepitja ni, trditi bi se dalo, da konsum se razdeli na Kranjskem na prebivalstvo broječe kakih 250.000 duš, torej spada na pojedinca kolosalna kvantiteta 20 l na leto! Posledice tega brezmernega pijančevanja pogubne so v vsakem oziru. Le jedno stran hočem danes naglašati. Narod pri nas odlikoval se je nekdaj po svoji korenjaški postavi, zlasti v gorenjskih okrajih prebival Vam je močen, visok rod. To je minulo, odkar je ogerski špirit preplul naše pokrajine. Žalostne posledice čutimo posebno pri vojaških naborih, V okrajih, kjer je pred 10 – 20 let prvi naborni razred pokrili odmerjeni kontingent, tam sedaj segajo že po četrtem razredu in le z veliko silo dopolnijo postavno število!

V očigled takemu položaju mi tudi čestiti to variši iz Galicije ne morejo zameriti, ako naravnost izrečem, da nimam toliko pomislekov, kakor moj predgovornik, glede konsumenta in njegovega obremenjenja. Priznavam, da bode tudi moja ožja domovina izdatno več morala trositi, in državi žrtvovati po novem zvišanem davku na žgane pijače, vendar bi se celo s predloženo davčno mero sprijaznil, da se spoštljivo nekateri uveti. Prvi pogoj je ta, da se z zakonom, s kojim se danes bavi, čuti odsek, nikakor ne prejudicira samostojni deželni nakladi, katero pobira dežela Kranjska od zaužitih žganih tekočin. Do te naklade imamo zakonito pravico, izraženo v posebnem že potrjenem deželnem zakonu. Te pravice nam vlada kratiti ne more, toda tudi glede davčne mere, katera sedaj pri tej nakladi znaša 18 gld. od hl. absolutnega alkohola, nas prikrajsati ne sme, kajti neugodno finančno razmerje prisililo je siromašno našo deželo, na ta način poiskati si olajšanje svojih bremen, katerih direktni davkoplačevalec več zmagati ne more. Še jedenkrat torej, glasoval bodem za novi ta davek le s tem uvetom, da se ne omaje princip naše deželne naklade, niti zmanjša njena davčna mera. Potem bi pritrdil celo nasvetovani davčni meri 35, oziroma 45 gld., in sicer zlasti zaradi tega, ker sem uverjen, da se bode zmanjšalo brezmerno žganjepitstvo le s tem, da se pijača vsled visokega davka izredno podraži. To je etičen namen tega davka, v tem prepričanju me neso omajali argumenti, kojih sem včeraj in danes čul iz ust čest. poslancev Richterja in Rosenstocka. Prvi je trdil, da se konsum sploh ne bode zmanjšal. Praktične skušnje, koje smo imeli pri svoji deželni nakladi, dokazale so nam vendar, da se vsako zvišanje davka kmalu pozna pri konsumu, Dr. Rosenstock ni segal tako daleč, trdil je le, da se brezmeren konsum davka ne bode ustrašil, da se vsled tega ne bode zmanjšal. Odgovarjati mu moram, da bode zvišani davek uplival tudi na te baže konsum, kajti zvišana cena napravi vendar neko gotovo majo, katere tudi razkošen pivec ne bode mogel tako lahko prekoračiti in sicer zaradi gospodarstvenih razlogov ne.

Preidem k zakonu samemu. Bistvo predloženega davčnega zakona je, da se obdači konsum. Država bode torej davčni objekt zagrabila stoprav v tem trenutju, ko se izroči prostemu prometu. Glavno to načelo vidi se mi jedino pravo, jedino umestno. Gospodje iz Galicije potezajo se dandanes še za pavšalno sistemo. Včeraj in danes so jo zagovarjali jako energično. Ne morem jim pritrditi. Že prvi govornik v tej debati dr. Rutowski slavil je davčno sistemo, katera ima kot podstavo zdrozgalični prostor (Maischraum), češ, pod to sistemo razvijala se je žganjarska obrtnost. V podporo svoje trditve navedel je imena odličnih nemških izumiteljev, od Pistorius-a počenši do Märkerja. Deloma pritrdil mi bodem i jaz. Tudi meni, dasi nesem strokovnjak, znan je izrek, da je

davek, naložen zdrozgaličnemu prostoru „zibelka pruskih žganjaren“. Toda opozarjati ga moram, da avstrijska davčna sistema se ne naslanja na zdrozgalični prostor, temveč da imamo pri nas pavšalirani davek (Maischraumpauschalierungssteuer). O tej obliki potrošninskega davka se pa vsled potrate pri surovini, pri sladu in kvasu, ki je neizogibna posledica prenatrjene produkcije, dalje vsled nejednake davčne razdelitve ne da trditi, da ugaja obrtnim interesom. Istotako moram ugovarjati drugemu gališkemu zastopniku dr. Rosenstocku. Priznaval je sicer, da je produktni davek teoretično bolj utemeljen, nego vsaka druga davčna oblika, ali pristavil je, da se obrtnije praktično mnogokrat bolj razvijajo pod drugo sistemo, katera nema onih teoretičnih prednosti. Istinitost trdila sega pa vendar le do neke gotove meje. Nepopolna davčna oblika semtertja podpira obrtni razvoj, a le v tem slučaju, če je dotična obrtna stroka stoprav v svojih početkih, če je še potrebna take umetne podpore. Kakor hitro se je pa ojačila, potem bergelj ne potrebuje več, potem se sme in se mora obdačiti z racionalnim davkom. Tudi gališki zastopniki ne morejo oporekati, da je njih žganjarska obrt že prebila dobo mladostne nerazvitosti. Nikoli nesem bil v Galiciji, nikoli nesem obiskal nobene onih 600 galiških žganjaren, toda, kar sem čital in kar sem slišal tudi tekom te generalne razprave, zlasti vse, kar se je tu govorilo o izredno ugodnem rendementu, o velikem razločku mej dejanskim in proračunjenim izdelkom, vse to mi usiljuje prepričanje, da je gališka žganjarska obrt že toliko ojačena, da je produktni davek, naložen na konsum, gotovo uničil ne bode!

Govorilo se je o številki kontingenta, spadajočega pod nižji davčni nastavek 35 gld., ter dejalo se je, da je količina za našo državno polovico odmerjenega kontingenta preniško izračunjena. A jaz bi pritrdil, da je 997.000 hl. za našo polovico premalo, nasproti ogerskemu kontingentu 872.000 hl. Toda jaz segam dalje ter se sploh ne morem sprijazniti z računskim ključem, kojega se je vlada bila držala pri tem računu. V podstavo svojemu računu vzela je produkcijo. To se mi vidi neumestno. Davek zadeva konsum, ta pa ni zavisen od producirane količine. Po mojem mnenju bi mnogo bolj ugajalo, tudi v tem oziru posnemati nemški vzgled ter kontingent izračunji z ozirom na število prebivalstva. Na ta način bi se kontingent gotovo pravičnejše bil razdelil mej obema državnima polovicama.

Kar se tiče tako zvanih poljedelskih žganjaren, moram pa podpirati zahteve gg. galiških tovarišev. Da velika žganjarska tovarna ceneje izdeluje svoj špirit nego poljedelska, jasno je tudi nestrokovnjaku; isto tako, da je z osodo poljedelskih žganjaren ozko zvezana osoda poljedelstva v mnogih pokrajinah. Jul. Wolf, — skoro se mi vidi, da je g. Rutowski baš tega pisatelja imel v mislih, govoreč o teoretičnih „welche aus dem Reptilienfonde des Grosskapitals herkommen“, Wolf torej, vsaj v tem oziru nesumljiv porok, računa prednost velike žganjarske tovarne vsaj na 18% splošnih stroškov, drugi strokovnjaki trdijo, da je razloček še večji. Ali vladna predloga ni zadostno v poštev vzela ta razloček § 7 premalo brani poljedelske žganjarne. Vsled tega mislim, da bode v tem oziru trebalo nekoliko sprememb, bodi-si, da se pojem teh žganjaren, preozko omejen v § 7., razširi in nagrada zviša, bodi-si, — in to se lahko zgodi ob enem, — da se pri razdelitvi kontingenta nek „praecipuum“ odloči za poljedelsko žganjarsko obrt. Glede tega sem rad pripravljen, podpirati želje galiških zastopnikov.

Pridružiti se moram tudi nazorom, koji so bili izraženi od neke strani glede uporabe s tem davkom pridobljenih višjih dohodkov. Po vsem pritrujem izreku Mengerjevemu, da je davek na žganje zadnja finančna rezerva, s koje razpolaga država naša. Če pa pritegnemo to rezervo, dolžnost je naša, da ob enem odstranimo one velike nedostatnosti, ona nezmerna bremena, katera nakladajo nekateri neprimerno visoki davki. V mislih imam izmej neposrednih davkov zlasti hišno na jemarino in hišni davek sploh, kateri je previsok ter para nema v nobeni evropski državi. Pri posrednih davkih pa kažem na sol ter tudi tu zahtevam, da se cena zniža pri tem izdelku in v tej obliki olajšava privoli preobremenjenemu davkoplačevalcu. Razumem, da je finančni minister jako rezerviran nasproti takim predlogom. Pozitivnih obljub danes pač dati ne more, preje mora znati

kako obliko dobi zakon v odseku ter kakov bode denarni efekt njegov. Toda navzlic njegovi hladnokrvnosti skliceval se je vendar na mnogobrojne terjatve, katere se tekom vsake budgetne razprave stavlja do državne blagajnice. Priznaval je da jih pri sedanjih razmerah uslišati ne more, ter da baš v ta namen potrebuje zvišanih dohodkov. Dovolil se bodem, prijeti za besedo ter spominjati ga na to, kar je danes nam bil povedal, tedaj, kadar se bodejo zastopniki naše dežele oglašali s terjatvami, katerim tudi on ne bode mogel odrekati stvarne utemeljenosti. In to je drugi uvet, s kojim i jaz glasujem za to, da si vladna predloga vsprejme kot podlaga specialni debati.

Priobčili smo ta govor, dasi ni bil govorjen v javni seji, temveč le v javnem odseku, oziraje se na izredno važnost tega predmeta. Ob enem izražamo željo, da bi poklicani faktorji v deželi, pred vsem trgovinska zbornica Ljubljanska in kmetijska družba, tudi povedali svoje mnenje ter na ta način zastopnikom našim dajali potrebne informacije, katere so posebno potrebne vsakemu vestnemu poslancu.

Prisilno zavarovanje.

(Dalje.)

Profesor Šuklje priznava se naravnost k načelu, da je treba omejiti pojedinca povsod tam, koder to zahteva javni blagor celote. Kaj je celota v tem slučaju, tega g. profesor ni povedal naravnost; a v čast njemu bodi rečeno on ne namerava preustrojiti zavarovanja tako, da bi dobiček stekal se v deželno blagajnico, temveč na podlagi vzajemnosti tako, da bi ga deležni bili vsi členi deželnega zavoda za prisilno zavarovanje. Celota mu torej ni dežela kot javna uprava, ampak združba členov. Tudi jaz bi načeloma ne imel ugovarjati temu. Dolžnost narodnih zastopov bi res imela biti, da bi obvarovali celoto človeške družbe špekulativnega izsesavanja pojedincev. A da bi se to doseglo, ne zadostuje še, da se zavarovalstvo vzame iz rok privatnih družeb, tu je pred vsem potreba lotiti se reorganizacije pri onih napravah, katere so človeštvu mnogo potrebnejše ko zavarovanje. Vzemimo le vsakdanji živč. Koliko je v našem narodu, koliko je na Kranjskem ljudij, ki bi se zadovoljevali samo z onim živčezem, kateri pridelujejo doma? Večina iz njih kupuje si razne za živč potrebne stvari in gotovo se ne motim, ako trdim, da si vsaj četrtnina prebivalstva kupuje ves živčez. Ta živčez pa mora plačevati razumno jako drago; s ceno zanj plačati mora tribut pridelovalcu, kupcu, prekupecu in prodajalcu. Ti so gotovo pojedinci nasproti celoti konsumentov, kaj bi torej bilo po onem načelu gospoda profesorja Šukljeta naravnejega ko to, da se trgovstvo spremeni v deželni zavod na vzajemnej podlagi? Isto v ravno taki, ako ne še večje meri, nahajamo pri obrti. Tovarnik, ki je velike svote denarja utaknil v svoje podjetje, skrbi za to, da se mu ta denar primerno obrestuje, poleg tega pa da mu — če tudi sam nič ne dela in če tudi obrti, katero izvršujejo v njegovej tovarni bomo plačani a stvari večji delavci, prav nič ne razume — daje še dohodkov za — večinoma sijajno — preživljenje sebe in družine. Da doseže to, prodaja gotove izdelke svoje tovarne za neprimerno visoke cene kupcem in prekupecem, ti pa zopet za višje cene svojim odjemateljem. Na ta način podražuje se nam potrebna obleka, pohištvo in vse druge za vsakdanje življenje poleg živčza potrebne ali — pri večje izomiki — v udobnosti utemeljene stvari. Tu gotovo izkoristuje pojedinca celoto — človeško družbo; javni blagor celote bi torej zahteval, da se to zabrani, kajti v teh vsakdanjih potrebščinah izgubi se celoti na korist pojedinca gotovo vsak dan več kapitala, ko pri vseh zavarovalnih oddelkih celo leto.

Toda: „parturiunt montes, nascitur ridiculus mus“. Ta smešna miška je prisilno zavarovanje poslopij proti ognju. Kdor je količkaj proučil zavarovalne razmere, temu bode znano, koliko, kako raznih in kako imenitnih oddelkov obsega zavarovanje in ta mi bode rad pritrdil, da ni najvažnejši mej njimi ravno zavarovanje poslopij proti požaru. Ako se ima že — kakor je naglašal gospod profesor Šuklje — zmatrati zavarovanje za javni ustav, ter zato odtegniti privatnemu pravu, potem bi bilo le logično, da se to zgodi z vsemi strokami zavarovanja. Zakaj naj bi se iz celega sostava iztrgal le jeden člen? Zakaj bi zavarovanje za slučaj smrti, — ta glavni steber, na katerem sloni ljudsko bla-

gostanje —; zakaj dalje zavarovanje premičnosti proti požaru — katere v krajih, kjer je razširjena omika ter razvita obrtnost in trgovina, reprezentujejo vsaj jednako ceno, ko poslopija —; zakaj zavarovanje proti toči in živinsko zavarovanje — katero oboje ima nalogo varovati pogina ogromne vrednosti narodnega gospodarstva —; zakaj konečno prevožno (transportno) zavarovanje po suhem in po vodi zmatrati za manje važno, ko zavarovanje poslopij proti požaru? Temeljitega odgovora na to — o tem sem preverjen — ne mogel bi mi dati niti gospod profesor Šuklje, niti kdo drugi izmed poslancev podpisavih njegov predlog; kajti, ako bi se po gospoda Šukljeta nazoru imel zmatrati za „prvi in najvažnejši razlog ta, da je na Kranjskem dosihmal še tako izdaten odstotek poslopij, katera neso nikjer zavarovana“, tedaj bi se temu nasproti lahko konstatovalo, da premično premoženje z malimi izjemami sploh ni zavarovano, da zavarovanja proti toči naše ljudstvo večinoma še niti ne pozna in da se dobrote življenskega zavarovanja udeležuje komaj 1/2 % vsega kranjskega prebivalstva. Po tem takem morala bi biti skrb deželnega zbora, da pred vsem pomore v teh poslednje naštetih zavarovalnih strokah reševati narodni imetek in potem še le poseže po sedaj, vsled hvalevrednega prizadevanja privatnih zavarovalnic, že tako udomačenem zavarovanju poslopij.

Da so kljubu temu novodobni reformatorji izbrali si le prisilno zavarovanje poslopij za konečni cilj svojega hrepenenja, temu je prav priprost razlog. Ostale zavarovalne stroke zdé se jim pretežavne, prekomplikovane in zato nemajo nič proti temu, da se — če tudi z velikimi upravnimi troški, katere tako radi oponašajo — ubijajo z njimi privatne zavarovalnice; zavarovanje poslopij pa je danes tako urejeno, da se tudi v trgovskih ozirih precej okorna birokracija že upa uspešno voditi ga, in zato naj se odzame privatnim zavarovalnicam. Kaj zato, da gre ravno njim zasluga, da se je ta zavarovalna stroka razvila do take popolnosti: der Mohr hat seine Schuldigkeit gethan, der Mohr kann gehen! Pa — posito — da je gospodom res do tega, da je zavarovano vsako poslopje v deželi, ali nemajo zato drugega sredstva, kakor ravno deželno zavarovalnico? Ali bi se isto ne moglo doseči z zakonom, kateri bi to predpisoval, volitev zavoda — izmed jednega obstoječih — pa prepuščal prostej volji lastnikov? Vsekakor bi to bilo bolj svobodomiselnost in ne spominjalo bi tako neprijetno one nesrečne in pogubne misli, da bode ljudstvo srečno še le tedaj, kadar bode gospodarstveno popolnem odvisno od države, oziroma dežele ali z jedno besedo, kadar ga država podjarini popolnem.

(Dalje prih.)

Politični razgled. Notranje dežele.

V Ljubljani 1. marca.

Legitimacijski odsek državnega zbora sklenil je priporočiti, da se volitev poslanca Heinricha potrdi. Proti tej volitvi bilo je od nemško-liberalne strani uloženih 11 protestov, ki pa neso utemeljeni, kakor se je pokazalo. Liberalci bi bili radi izrinili poslanca Heinricha iz zbornice, ker je on jedini nemški poslanec s Češkega, ki ne trobi v njihov rog.

Dr. Živnega pravdo porabili so razni nemški listi, da sumničijo avstrijske Slovence zlasti Čeha. Politika zavrača nemške liste in piše, da ni govora, da bi se kedaj Slovani spojili na podlagi ruščine in pravoslavja. Literarni panslavizem ne pomenja, da bi češki pismeni jezik zamenili z ruskim. Noben češki domoljub kaj takega ne misli. Literarni panslavizem le hoče, da bi se bolj brigali za slovstvo in jezike družih slovanskih narodov, a ne samo za ruščino. Pa še to le tedaj, če se bodo tudi druge slovanske narodnosti zanimale za češki jezik in slovstvo, ki je starše od ruskega. Nikdar nismo resno mislili, da bi svoj jako razvit jezik podredili kacemu družemu slovanskemu ali neslovanskemu. Ravno tako ne želimo prestopiti k pravoslavju. Če pa kak posamičnik hoče menjati vero, mu je zakonito dovoljeno in o tem se ne da razgovarjati. Nikake agitacije pa ni bilo, da bi v večjih množinah pristopili k pravoslavju. Kdor trdi, da se hočejo Slovani zjediniti na podlagi ruščine ali pravoslavja, ne pozna slovanstva ali pa nalašč sumiči.

Deželnoobrambeno ministerstvo izdalo je važen ukaz, ki se tiče črne vojske. Po tem ukazu moštvo črne vojske nikakor ne more odpraviti svoje črnovojniške dolžnosti v onej polovici države, v kateri nima državljanске pravice. Ogri se torej ne bodo smeli uvrstiti v tostransko črno vojsko in Cislitavci v ogersko ne. Častnikom bode pa dovoljeno stopiti v črno vojsko druge državne polovice, toda

morajo za to prositi že v miru, predno se črna vojska mobilizuje.

Nemški „Schulverein“ bode imel letos svoj občni zbor v Brnu, torej v deželi po veliki večini slovanski. Predsednik Weitlof je bil povprašal mestni zbor Brnski, če bi mu to bilo ljubo, ter je dobil povoljen odgovor. Nemški mestni očetje so seveda jako veseli, da se zbera v Brnu zastopniki društva, ki ima pred vsem namen širiti germanizacijo mej Slovani.

V ogerskeje zbornici se je te dni razpravljalo o pogodbi zastran urejenja meje mej Oggersko in Rumunijo. Dotično pogodbo je že vsprejela rumunska zbornica. O tem predmetu se je bila unela jako burna debata. Mnogi govorniki so grajali pogodbo, ki bode Oggerskeje škodljiva v gospodarskem oziru. Poslanci skrajne levice so pa v pogodbi našli še nevarnost za ogersko samostojnost. V pogodbi se ne govori o ogerskeje temveč o avstro-ogerskeje meji. Iz tega bi se s časom lahko sklepalo, da ni ogerskih mej, temveč se je Oggerska popolnem spojila z Avstrijo. S tem se je storil prvi korak, da bi se zopet vzela Oggerskeje samostojnost.

Vnanje države.

Minuli teden so se razni črnogorski dostojanstveniki posvetovali pod predsedstvom kneza, kaj storiti proti sedaj vladajoči bedi. Sklenili so poprositi ruskega carja za pomoč. Revščina je strašno velika in narod se izseluje. Iz nekaterih sel se je že polovica prebivalstva izselila.

Dosedaj je bila Srbija razdeljena v administrativnem oziru v 21 okrožji in 69 okrajev. Komisija za novo administrativno razdelitev je pa sklenila, da se dežela razdeli v pet gubernij in 40 okrajev. Načelnik vsake gubernije bode gubernator (guverner). Po novej razdelitvi, ki se bodo ujemala z razdelitvijo dežele v vojaškem oziru, se bode pri upravi nekaj prihranilo. — V nedeljo bodo volitve za skupščino. V mestih bode huda volilna borba mej radikalci in liberalci. V kmetijskih občinah pa liberalci neso postavili svojih kandidatov.

Ko je Turčija izročila črnogorskemu zastopniku zaradi rabuke pri Burgassu zaprte Črnogorce, zahteval je ruski veleposlanik, da izpuste 46 Bolgarov, ki so zaprti baš zaradi istega dogodilja. Turčija pa ni hotela popolnem ustreči ruske želji, ker je temu ugovarjal bolgarski zastopnik. Zategadel jih takoj neso izpustili, temveč sklenilo se je poslati je v Brusso v prognanstvo Res so ja tja od peljali, toda ondu so je izpustili, ker se je proti njim ustavila na sultanovo povelje preiskava.

Jako počasno vrše se pogajanja mej Rusijo in Vatikanom ob ureje nji pravic katoliške cerkve v Rusiji. Če tudi ruski car in papež želita, da se ta stvar kmalu povoljno uredi, vendar se kažejo razne ovire. V Rusiji se boje, da bi Poljaki še večjih svoboščin ne posluževali se v kake druge namene.

Italijanski vojni minister dobil je brzojavno izvestje, da je Njeguš izdal ukaz, s katerim se sklicujejo vsi za orožje sposobni možje, da pojdejo na vojno proti Italijanom. Nadeja se, da bode Bog jim pomagal, da zmagaajo in uničijo sovražnika. Dve veliki vojski pomikata se proti Italijanom.

Domače stvari.

— (Drobne vesti.) Burja napravila je na južni železnici posebno mej Divačo in Št. Petrom velike zamete, da se je v terek ustavil ves promet. Na progi proti Reki so na enem mestu obtičale štiri lokomotive. — Jezuit o. Josip Jakobs premeščen je iz Ljubljane v Inmost, na njegovo mesto pa pride o. Fran Sajovic iz Šent Andraža.

— (Imenovanje.) Bagajnik g. Viljem Lukež imenovan je kontrolorjem; oficial g. Fr. Rozmann blagajnikom, asistent g. Albert Halm oficijalom, računski praktikant gosp. Emanuel Josin asistentom pri c. kr. dež. plačilnem uradu v Ljubljani.

— (Trgovinska in obrtna zbornica) ma v petek ob šestih zvečer v mestni dvorani sejo. Na dnevnem redu so sledeče stvari: 1) Zapisnik zadnje seje. 2) Poročilo o vprašanji, ali je stukaturski obrt uvrstiti v dopuščane obrte. 3) Poročilo tičooče se prenarredbe maksimalnega tarifa za govedino v Kamniku. 4) Poročilo o prvotni obrtnikov sodnega okraja Kranjske Gore za vošnji proti krošnjarnjem, cunjarjem in neopravičenim prodajalcem blaga. 5) Poročilo o načrtu novega krošnjarskega zakona. 6) Poročilo o obrtnih odnošajih v Kropi.

— (Slovensko gledališče.) V nedeljo 4. marcija t. l. igral se bode na mnogostransko zahtevanje tretjikrat in zadnjikrat v letošnji sezoni „Revček Andrejček“. Iz posebne prijaznosti prevzel je ulogo hlapca Anžeta gospod Kajzel. „Revček Andrejček“ je že dvakrat razprodal naše gledališče in prepričani smo, da tudi v nedeljo, ko se poslavja od našega občinstva, napolni hišo do zadnjega prostora. Za prihodnjo soboto 10. marca t. l. postavil je društveni igralni odsek na repertoire „Gospo, ki je bila v Parizu“, veseloigra v treh de

janjih, v kateri se je naslovna uloga uročila gospodični Zvonarjevi. Omenjeni igri sledi in zaključ: „Sveti večer na straži.“ Dramatičen prizor s petjem. Igrata: gospodična Nigrinova Giz. in gospod Pajsar.

— (Dr. E. Holub) bode dne 5. marca predaval v Ljubljani o svojem potovanju po Afriki. A predavanje ne bode na korist nemškemu „Schulvereinu“, kakor se je širokoustno trdilo, kajti za namene „Schulvereina“ deželni odbor nikakor ne dá redutne dvorane, dr. Holub sam pa tudi neče v tak namen predavati. Kar bode torej po odbitih troških, mej katerima je Holubova nagrada v znesku 220 gld., preostajalo, porabiti se sme za kako dobrodelno društvo, nikakor pa ne za „Schulverein“.

— (Osepnice.) V zadnjih 24 urah za osepnici zbolela: 1 moški, 1 ženska. Ozdravela: 1 moški, 1 otrok. Umrla: 1 ženska, 1 otrok.

— (Gosp. prof. Iv. Vrhovec) namerava z nekaterimi svojih koleg otvoriti v Rudolfovem žensko nadaljevalno šolo, v kateri se bode poučevalo v humanističnih in realističnih predmetih, ako se oglasi najmanj 20 učenk. Misel ta je tako vrta, da jej prav iskreno želimo najboljšega uspeha.

— (Iz Celovca) se javlja: Tukajšnja hranilnica je povodom štiridesetletnice cesarjeve odločila 40.000 gold. za „cesarsko cesto“, ki se ima zgraditi na Vrbskega jezera južnem bregu, od Beljaške cesti pri Celovci pa do Vrbe.

— (Proti razkosovanju kmetij) se je zdaj oglašila celo štajerska kmetijska družba, v kateri so ljudje à la Heilsberg dozda v svojem doktrinarnem liberalizmu zagovarjali prosto, neomejeno kupčijo z zemljišči. Konečno je kmetijska družba morala izpoznati, da razkosovanje kmetij uničuje ne le mnogo kmetijskih rodbin, temveč pospešuje oni kajžarski proletarijat, ki bode s časoma ravno tako nevaren za socialni red, kakor socialistična stranka. Kmetijska družba je torej sklenila, presiti deželni zbor, da postavno zabrani razkosovanje kmetij s tem, da imajo okrajni zastopi za vsak okraj določevati minimum zemljišča, kateri mora ostati pri kmetiji, ako se parcele odprodajo in ravno tako minimum zemljišča, za novo kmetisko naselbino. Ta pametni sklep moramo le pohvaliti, dvomimo pa, da se bode nanj ozirala liberalna večina štajerskega deželnega zbora.

— (Celjski mestni očetje) so spet storili abderitski sklep. Razpisano je drugo notarsko mesto v Celji. Po naši ustavi imenuje notarje pravosodni minister, a Celjskim modrijanom v mestnem zboru to ni po volji. Imenovati ga hočejo oni, minister pa naj samo daje svoj podpis. Notar mora biti Nemec, pristen Nemec, sicer ne ugaja županu dr. Nekermanu in njegovim pristašem. Da bi moral znati slovenski, čemu? Celjani hoté imeti svojega notarja. Kako bi notar živel ob takih klientih, ne vemo. Morda ga bodo krmili s svojimi neslanimi resolucijami. Celjski „Furor teutonicus“ pričakuje od slavnega svojega zastopnika dr. Foreggerja, da bode ukazal pravosodnjemu ministru, koga da mora imenovati notarjem v Celji. Zakon sicer zahteva, da morajo c. kr. uradniki in c. kr. notarji večji biti jeziku naroda, mej katerim poslujejo, pa za Celje tega ni treba. Kje pa bi potem dobili službe sinovi Celjskih pangermanov, ki se ponajajo, da ne znajo deželnega jezika?

— (Lavantinski ordinarijat) priporoča v svojem „Verordnungsblattu“ (I. št. 431.) znani nemški leposlovni časopis: „Alte und neue Welt“, ki izhaja pri znani firmi Benzinger & Comp., katera pred par leti naši Mohorski družbi ni po nobeni ceni hotela posoditi slik (klišejev) za neko nabožno knjigo. — „Verordnungsblatt“ je namenjen, kakor smo mislili dosle, čisto cerkvenim rečem; ne moremo torej razumeti, kako se v njem agituje za nemške „leposlovnike, kateri, naj bodo že „katoliški“ ali „luterski“, o Slovanih pišejo jednako — „objektivno“. Slovenskemu klerusu bi bilo vendar bolj naravno priporočiti kak slovanski časopis, kakršnih je dosti, tudi „katoliških“. Ali nemško je pač le nemško. No, pa saj vemo, od kod veter piha...

— (Teoretično praktične „Pevske šole“), katero je zložil za našo narodno glasbo velezaslužni gosp. Anton Foerster, izšel je v J. R. Milica založbi tretji pomnoženi natis. Ime Foersterjevo sluje po vsej pravici na našem glasbenem polji, tretji, sicer v nas nenačnadvadni natis pa pričuje kakor o potrebi, tako o

Lastnina in tisk „Narodne Tiskarne.“